

ZESPÓŁ SZKÓŁ MUZYCZNYCH

im. Czesława Niemena
we Włocławku

PROGRAM NAUCZANIA

dla

CHÓRU SZKOŁY MUZYCZNEJ II STOPNIA (drugi etap edukacyjny)

Opracowanie: mgr Marian Szczepański

CHÓR

I. ZAŁOŻENIA KONCEPCJI PROGRAMU

Program wykorzystuje zagadnienia zawarte w Podstawie programowej zawartej w Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 9 grudnia 2010 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa artystycznego w publicznych szkołach artystycznych. W 6-letnim cyklu nauczania szkoły muzycznej II stopnia każdy uczeń powinien uczyć się przez 3 lata na zajęcia chóru lub orkiestry/Plan nauczania/.

Niżej przedstawiony program chóru kładzie nacisk na przygotowanie uczniów do opanowania aparatu głosowego i wykorzystanie go podczas występów i koncertów. Pierwszym etapem pracy nad głosem jest poznanie własnego naturalnego rytmu oddychania, rozpoznanie napięć i zahamowań, nauczenie się rozluźniania i usprawniania słabych punktów ciała (mięśnie brzucha, mięśnie międzyżebrowe, mięśnie stabilizujące kręgosłup, przepona itp.).

Początkowymi krokami są ćwiczenia relaksacyjne zaczerpnięte z literatury fachowej oraz z własnych doświadczeń nabytych na kursach dokształcających. Ćwiczenia powinny uczniom pomóc w nabraniu zaufania do własnego ciała poprzez obserwowanie swoich reakcji emocjonalnych. Dalsza praca nad właściwą postawą, usprawnieniem aparatu oddechowego oraz nauka prawidłowego oddechu przeponowo-międzyżebrowego powinna przynieść efekty w kształtowaniu głosu, dla właściwego uwypuklenia motywów i fraz w wykonywanych utworach. Specjalnie ćwiczenia dotyczące dykcji opracowane zostały w postaci krótkich wierszyków, porzekadeł, rymowanek. Mają one uatrakcyjnić pracę nad prawidłową wymową. Połączone są z melodiami zawierającymi w sobie problemy intonacyjne w realizowaniu określonych interwałów. Specjalne ćwiczenia intonacyjne prowadzone według metody węgierskiej/Z. Kodaly/ mają na celu nie tylko właściwe atakowanie dźwięku i śpiewanie czysto, lecz także rozwijanie wyobraźni dźwiękowej. Ćwiczenia artykulacyjne przygotowują uczniów do stosowania różnych sposobów wydobywania dźwięków w opracowywanych utworach.

Szczególne skoncentrowanie się na ćwiczeniach dotyczących prawidłowego wydobywania dźwięku, nad kształtowaniem głosu, rozpoczęcie pracy od prostych kanonów 2,3 i 4-głosowych stanowi przygotowanie do opracowywania utworów przeznaczonych na koncerty. Taka kolejność ćwiczeń przynosi lepsze rezultaty przede wszystkim w zakresie brzmienia zespołu. Raz do roku na konsultacje zapraszany jest wykładowca akademicki zajmujący się problematyką emisji głosu.

II. OGÓLNE CELE EDUKACYJNE

1. Kształtowanie osobowości uczniów poprzez:
 - rozwijanie muzykalności i wrażliwości muzycznej;
 - rozwijanie umiejętności wykonywania i słuchania muzyki;
 - wzbudzanie zainteresowań i zamiłowań muzycznych;
 - rozbudzanie postawy twórczej.
2. Rozwijanie podstawowych umiejętności muzycznych uczniów.
3. Umożliwienie uczniom aktywnego uczestnictwa w kulturze muzycznej.

III. SZCZEGÓŁOWE CELE EDUKACYJNE

A. Cele POZNAWCZE

1. Zapoznanie chórzystów z wartościowymi utworami przeznaczonymi na głosy mieszane pochodzącymi z różnych epok.
2. Przekazywanie wiadomości o kompozytorach wykonywanych utworów.
3. Poznanie różnych rodzajów muzyki – zarówno religijnej jak i świeckiej, artystycznej, popularnej i ludowej. Zapoznanie z wybranymi gatunkami muzyki wokalne.
4. Dostarczenie uczniom wiadomości z zasad muzyki wynikających z opracowywanych utworów, a których znajomość jest konieczna przy ich wykonywaniu.
5. Zaznajomienie się z partyturą chóralną oraz posługiwanie się nią podczas prób.
6. Przekazanie uczniom podstawowych wiadomości z emisji głosu.
7. Zapoznanie się z podstawami anatomii i fizjologii aparatu słuchowo – głosowego.

B. Cele KSZTAŁCĄCE

1. Przystwojenie umiejętności prawidłowego posługiwania się głosem:
 - kształtowanie prawidłowej postawy w czasie śpiewu i nad uzyskaniem prawidłowej fonacji;
 - stosowanie podparcia oddechowego/appoggio/;
 - rozwijanie umiejętności użycia rezonatorów;
 - rozwijanie umiejętności stosowania różnych sposobów wydobycia dźwięków;
 - praca nad prawidłową dykcją.
2. Rozwijanie umiejętności czytania nut głosem.
3. Rozwijanie wyczucia frazowania i odpowiedniego stosowania oddechu.
4. Rozwijanie pamięci muzycznej oraz muzycznej wyobraźni słuchowej.
5. Kształcenie i rozwijanie:
 - słuchu harmonicznego, poprzez wykonywanie utworów wielogłosowych;
 - poczucia harmonii w utworach pochodzących z różnych epok.
6. Wyrabianie umiejętności artystycznej interpretacji utworów chóralnych różnych epok i stylów.
7. Rozwijanie umiejętności selektywnego słuchania własnego głosu w grupie chórzystów.
8. Rozwijanie wrażliwości:
 - na walory artystyczne wykonywanych utworów;
 - na walory estetyczne poszczególnych elementów;
 - odczuwania emocji zawartych w wykonywanej muzyce.
9. Rozwijanie umiejętności odczytywania z gestów intencji dyrygenta oraz dbałość o porozumienie dyrygenta z chórzystami.
10. Przestrzeganie higieny głosu dziecka.

C. Cele WYCHOWAWCZE

1. Kształtowanie
 - umiejętności współzycia w grupie;
 - grupowej odpowiedzialności za poziom koncertu;
 - aktywnego i obowiązkowego udziału w występach chóru;
 - dbałości o wspólne dobro np. nuty i teczki chóralne;

- poczucia estetyki i dbałości o wygląd osobisty oraz całości chóru szczególnie na koncertach chóru.

2. Kształtowanie pozytywnych cech charakteru:

- punktualności;
- sumienności w pracy na zajęciach;
- zaangażowania w pracę zespołu i umiejętności skupienia uwagi;
- umiejętności doprowadzenia do celu swych dążeń;
- zamiłowania do zespołowego śpiewu.

2. Nabycie umiejętności kierowania i panowania nad emocjami.

3. Pobudzanie uczniów do aktywności artystycznej oraz udziału w indywidualnych konkursach wokalnych dla młodzieży.

4. Przygotowanie występów chóru i obowiązkowy udział chórzystów w koncertach, festiwalach i konkursach chóralnych..

5. Przekazywanie uczniom wiedzy o pieśniach historycznych oraz ich wykonywanie.

6. Kształtowanie postaw patriotycznych, poprzez wykonywanie pieśni ludowych oraz związanych z historią Polski.

IV. PROCEDURY OSIĄGANIA SZCZEGÓŁOWYCH CELÓW EDUKACYJNYCH:

sposoby, metody i techniki.

1. Zaznajamianie uczniów sposobów z różnymi sposobami zapisywania głosów w partyturach chóralnych.

2. Zaznajamianie ze znakami interpretacyjnymi wykorzystywanymi w utworach.

3. Praca nad prawidłową emisją głosu:

- z zachowaniem higieny głosu dziecka;
- prowadzenie ćwiczeń rozluźniających mających na celu przygotowanie aparatu głosowego do śpiewu;
- kształtowanie prawidłowej postawy w śpiewie;
- rozwijanie umiejętności stosowania podparcia oddechowego;
- wyrobienie umiejętności stosowania rezonatora głowowego;
- dążenie do wyrównania rejestrów w całej skali głosu dziecka;
- konsekwentne poszerzanie skali głosu dziecka;
- stosowanie ćwiczeń dykcyjnych oraz praca nad poprawieniem wymowy;
- rozwijanie umiejętności stosowania różnej artykulacji w śpiewie;
- rozwijanie umiejętności frazowania;
- rozwijanie umiejętności śpiewania w różnorodnej dynamice;
- stosowanie ćwiczeń intonacyjnych wg. metody węgierskiej;
- rozwijanie wyobraźni dźwiękowej - dążenie do wyobrażenia dźwięku przed jego zaśpiewaniem.

V. KRYTERIA OCENY UCZNIÓW

1. Poznawcze

Ucznia obowiązuje opanowanie materiału muzycznego oraz znajomość znaków notacji muzycznej zawartych w partyturach chóralnych. Odnosi się to zarówno do samej wiedzy, jak i umiejętności stosowania ich w śpiewie.

2. Kształtujące

Należy wziąć pod uwagę postępy ucznia w zakresie stosowania umiejętności z emisji głosu zarówno w ćwiczeniach przeprowadzanych na początku zajęć, jak i w przygotowywanym repertuarze.

3. Wychowawcze

Na ocenę wpływa postawa ucznia wobec swoich obowiązków w chórze, udziału w koncertach, umiejętność współzycia w zespole, odpowiedzialność za zbiorowy wysiłek i jego rezultaty, aktywność i zaangażowanie ucznia w śpiewie, jego chęć dobrego śpiewania, należyte zachowanie na próbach, pilna uwaga podczas prób, punktualność, a także usprawiedliwienia nieobecności.

KRYTERIA OCEN

-ocena celująca

- systematyczne uczęszczanie na zajęcia
- zaangażowanie w pracę zespołu
- udział w dodatkowych próbach przygotowujących do koncertów
- udział w koncertach dodatkowych, konkursach i festiwalach
- posiadanie bardzo dobrych umiejętności wokalnych
- przygotowanie do zajęć,

- ocena bardzo dobra

- systematyczne uczęszczanie na zajęcia
- zaangażowanie w pracę zespołu
- udział w próbach przygotowujących do koncertów
- udział w koncertach szkolnych i występach, w których uczestniczy cały zespół
- posiadanie dobrych umiejętności wokalnych
- przygotowanie do zajęć

ocena dobra

- realizacja minimum programowego
- prezentowanie poprawnych umiejętności wokalnych
- uczęszczanie na zajęcia zespołu
- przygotowanie do zajęć z niewielkimi niedociągnięciami
- udział w koncertach całego zespołu

ocena dostateczna

- realizacja minimum programowego
- prezentowanie małych umiejętności wokalnych
- brak udziału we wszystkich obowiązkowych zajęciach
- brak udziału w obowiązujących koncertach
- słabe przygotowanie do zajęć

ocena dopuszczająca

- realizacja minimum programowego z dużymi niedociągnięciami
- liczne nieobecności na zajęciach obowiązkowych
- minimalne zaangażowanie i zainteresowanie przedmiotem
- brak udziału w obowiązkowych zajęciach
- słabe umiejętności wokalne z licznymi brakami

ocena niedostateczna

- niezrealizowanie minimum programowego
- brak zainteresowania przedmiotem
- niedostateczna frekwencja
- brak uczestnictwa w koncertach.

ZESPÓŁ SZKÓŁ MUZYCZNYCH im. Czesława Niemena we Włocławku Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I stopnia PROGRAM PRZEDMIOTU CHÓR

Autorzy: Ewa Szczepańska, Marian Szczepański

I. ZAŁOŻENIA KONCEPCJI PROGRAMU

Program wykorzystuje zagadnienia zawarte w Podstawie programowej zawartej w Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 9 grudnia 2010 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa artystycznego w publicznych szkołach artystycznych. Poniższy program kładzie nacisk na przygotowanie do opanowania aparatu głosowego. Pierwszym etapem pracy nad głosem jest poznanie własnego, naturalnego rytmu oddychania, rozpoznanie napięć i zahamowań, nauczenie się rozluźniania i usprawniania słabych partii ciała/mięśnie brzucha, mięśnie międzyżebrowe, przepona i inne/.Początkowo stosuje się ćwiczenia relaksacyjne, które powinny pomóc w kontrolowaniu własnego ciała poprzez obserwację swoich reakcji emocjonalnych. Dalsza praca nad właściwą postawą, usprawnieniem aparatu oddechowego oraz nauka prawidłowego oddechu przeponowo-międzyżebrowego powinna przynieść efekty w kształtowaniu głosu. Specjalne ćwiczenia dotyczące dykcji zaczerpnięto z literatury przedmiotu. Mają one charakter wierszyków, rymowanek ,porzekadeł, przysłów itp .Często są one połączone z melodiami lub interwałami muzycznymi. Ćwiczenia intonacyjne i artykulacyjne prowadzone są metodą zaczerpniętą z literatury fachowej/metoda węgierska Z.Kodaly'a/ i z notatek własnych sporządzanych na kursach .Dzieci poznają fonogestykę i sylaby rytmiczne.

Szczegółne skoncentrowanie się na ćwiczeniach dotyczących prawidłowego wydobywania dźwięku, nad kształtowaniem głosu, rozpoczęcie pracy od prostych kanonów i piosenek stanowi przygotowanie do opracowania utworów na koncerty. Często stosowana jest również forma zabaw muzycznych a przy opracowaniu rytmu pieśni wykorzystuje się elementy metod J.Dalcroze'a i C.Orffa.

Zajęcia chóru szkolnego stanowią integralną część systemu kształcenia ucznia szkoły muzycznej oraz przygotowują go do kontynuowania nauki w chórze szkolnym w drugim etapie edukacyjnym.

Obowiązkowo biorą w nim udział uczniowie klas IV-VI cyklu sześcioletniego. Nadobowiązkowo mogą brać w nich udział uczniowie klasy III,II względnie klasy I oraz uczniowie uczęszczający na zajęcia orkiestry.

Zajęcia odbywają się raz w tygodniu i trwają 2 razy po 45 minut.

Podczas przygotowań do koncertów, występów i audycji uczeń ma obowiązek uczestniczyć w dodatkowych próbach całego zespołu.

II. OGÓLNE CELE EDUKACYJNE

1. Wzbudzanie zainteresowań i zamiłowań muzycznych.
 - Rozbudzanie postawy twórczej.
 - Rozwijanie muzykalności i wrażliwości muzycznej.
 - Rozwijanie umiejętności wykonywania i słuchania muzyki.
 - Przekazywanie wiedzy o muzyce.
 - Kształcenie umiejętności pracy w zespole.
2. Umożliwienie uczniom aktywnego uczestnictwa w kulturze muzycznej.
 - Przygotowanie do kontynuowania nauki w chórze szkolnym.

III. SZCZEGÓŁOWE CELE EDUKACYJNE

A. POZNAWCZE

1. Zapoznanie chórzystów z wartościowymi utworami literatury dziecięcej oraz wybranymi dziełami pochodzącymi z różnych epok /wybrane gatunki muzyczne/.
Nauka pieśni wybranych zgodnie z zasadą doboru repertuaru dostosowanego do możliwości wykonawczych uczniów.
2. Przekazywanie wiadomości o kompozytorach oraz autorach tekstów wykonywanych utworów.
Zapoznanie uczniów z podstawami zasad muzyki niezbędnymi przy wykonywaniu opracowywanych utworów z różnych epok.
Zaznajomienie z zapisem nutowym opracowywanych utworów oraz posługiwanie się nutami podczas prób.
Zapoznanie z podstawowymi wiadomościami dotyczącymi anatomii i fizjologii aparatu głosowego dziecka.
3. Przedstawienie chórzystom zasad prawidłowego oddechu.
4. Przekazanie uczniom podstawowych wiadomości z emisji głosu.

B. KSZTAŁCĄCE

1. Kształtowanie prawidłowej postawy w czasie śpiewu.
2. Wyeliminowanie złych nawyków, napięć mięśni.
3. Kształtowanie umiejętności kontroli i panowania nad aparatem głosowym poprzez ćwiczenia mięśni twarzy.
4. Uświadomienie roli narządów mowy, mięśni brzucha, przepony i klatki piersiowej.
5. Przystwojenie umiejętności prawidłowego posługiwania się głosem.
6. Zwrócenie uwagi na prawidłową dykcję.
7. Praca nad umiejętnością czytania nut głosem.
8. Uświadomienie roli tekstu wykonywanych piosenek.
9. Praca nad rozumieniem tekstu utworów.
10. Rozwijanie wyczucia frazowania i odpowiedniego stosowania oddechu.
11. Rozwijanie pamięci i wyobraźni muzycznej.
12. Wyrabianie umiejętności artystycznej interpretacji utworów z literatury dziecięcej.
13. Rozwijanie umiejętności selektywnego słuchania własnego głosu w grupie chórzystów.
14. Rozwijanie wrażliwości chórzystów na walory artystyczne wykonywanych utworów.
15. Kształtowanie umiejętności odczytywania z gestów intencji dyrygenta.
16. Przestrzeganie higieny głosu dziecka.

C. WYCHOWAWCZE

1. Pobudzanie uczniów do odczuwania radości ze wspólnego muzykowania.
 2. Kształtowanie umiejętności koncentracji uwagi na wykonywanym zadaniu.
 3. Nabywanie umiejętności współpracy w grupie.
- Kształtowanie grupowej odpowiedzialności za sprawny przebieg prób.

4. Wzbudzanie w uczniach zbiorowej odpowiedzialności za poziom koncertu.
5. Pobudzanie chórzystów do aktywnego udziału w występach chóru.
6. Kształtowanie pozytywnych cech charakteru:
 - punktualności
 - sumienności w pracy na zajęciach
 - zaangażowania w pracę zespołu i umiejętności skupienia uwagi
 - zamiłowania do zespołowego śpiewu
 - inwencja twórcza
7. Przygotowanie do występów i obowiązkowy udział chórzystów w koncertach.
8. Umiejętność radzenia sobie z treścią przed koncertem i w trakcie występu.
9. Kształtowanie w uczniach gustu i smaku estetycznego
 - strój galowy, właściwe zachowanie podczas prób i koncertów w filharmonii, w kościele.

IV. OSIĄGNIĘCIA UCZNIÓW NA ZAKOŃCZENIE ETAPU EDUKACYJNEGO

1. Wzrost ogólnej muzykalności dzięki pracy w zespole chóralnym. Umiejętność poprawnej emisji i prawidłowej intonacji. Zwiększenie wrażliwości na złą intonację u partnerów. Umiejętność naturalnego frazowania.
2. Umiejętność współpracy i wzajemnego słyszenia się oraz korekty intonacji. Umiejętność właściwego reagowania na ruchy dyrygenta. Umiejętność i właściwe nawyki pracy w grupie.
3. Pogłębienie znajomości literatury chóralnej z różnych epok, stylów i gatunków muzycznych.
4. Umiejętność prawidłowego śpiewania oraz kontrolowania jakości wydobywanego dźwięku.

V. PROCEDURY OSIĄGANIA SZCZEGÓŁOWYCH CELÓW EDUKACYJNYCH:

sposoby, metody i techniki.

1. Zaznajamianie uczniów z notacją muzyczną głosu wokalnego i partii akompaniamentu fortepianowego.
2. Zaznajamianie ze znakami interpretacyjnymi, określeniami dynamicznymi, artykulacyjnymi i agogicznymi wykorzystywanymi w utworach.
Wspólne czytanie nut głosem.
3. Praca nad prawidłową emisją głosu:
 - prowadzenie ćwiczeń przygotowujących aparat głosowy do śpiewu;
 - kształtowanie prawidłowej postawy ciała podczas śpiewu;
 - prowadzenie ćwiczeń poszerzających skalę głosu ucznia;
 - praca nad wyrównaniem rejestrów skali głosu dziecka;
 - prowadzenie ćwiczeń poprawiających wymowę;
 - praca nad rozwijaniem umiejętności posługiwania się oddechem przeponowo-żebrowym;
 - stosowanie ćwiczeń dykcyjnych w formie zabawnych wierszyków;
 - praca nad prawidłową emisją i czystą intonacją głosu;
 - prowadzenie ćwiczeń mających na celu rozluźnienie aparatu głosowego;
 - próby wyrównania brzmienia i uzyskania jasnej barwy całego zespołu.
4. Wprowadzenie różnorodnych form pracy:
 - urozmaicanie żmudnych ćwiczeń poprzez wprowadzenie formy zabawy na zajęciach;
 - aktywizacja ucznia podczas zajęć poprzez indywidualne wykonanie poznanych utworów;
 - zachęcanie uczniów do przejęcia roli dyrygenta i prezentacji wybranego ćwiczenia;
 - propozycje własne uczniów jako kolejne warianty ćwiczeń aparatu głosowego;
 - stosowanie ćwiczeń odprężających w formie krótkich przerywników poprawiających efektywność dalszej pracy.
 - praca nad umiejętnością słuchania innych podczas śpiewu.

VI. KRYTERIA OCENY UCZNIÓW

KRYTERIA OCENY UCZNIÓW

ocena celująca:

- aktywny udział w dodatkowych próbach przygotowujących do koncertów;
- pełne zaangażowanie w pracę zespołu;
- wykraczające ponad innych przygotowanie do lekcji;
- opanowanie materiału wykraczającego poza program nauczania;
- operowanie głosem z nienaganną intonacją i umiejętnościami technicznymi;
- śpiew interesujący od strony muzycznej i bezbłędny pamięciowo
- umiejętność pracy zespołowej;

ocena bardzo dobra:

- zaangażowanie w pracę zespołu;
- udział w dodatkowych próbach całego zespołu;
- umiejętność pracy zespołowej;
- operowanie głosem z poprawną intonacją i umiejętnościami technicznymi;
- śpiew interesujący od strony muzycznej;
- opanowanie materiału zgodnego z programem nauczania;
- przygotowanie do zajęć na poziomie bardzo dobrym.

ocena dobra:

- opanowanie materiału zgodnego z programem nauczania;
- operowanie głosem z poprawną intonacją i umiejętnościami technicznymi;
- śpiew z drobnymi błędami tekstowymi i pamięciowymi ;
- przygotowanie do zajęć z niewielkimi niedociągnięciami;

ocena dostateczna:

- słabe przygotowanie do zajęć;
- brak zaangażowania w pracę zespołu;
- opanowanie podstawowych treści programowych;
- operowanie głosem z niedociągnięciami technicznymi, muzycznymi i intonacyjnymi;
- brak umiejętności pracy zespołowej.

ocena dopuszczająca:

- realizacja obowiązkowego materiału z dużymi niedociągnięciami;
- operowanie głosem z dużymi błędami intonacyjnymi, technicznymi;
- minimalne zaangażowanie i zainteresowanie przedmiotem;
- brak przygotowania do zajęć;
- brak umiejętności pracy zespołowej.

ocena niedostateczna:

- niezrealizowanie wymagań programowych;
- brak zainteresowania przedmiotem;
- brak przygotowania do zajęć
- niedostateczne umiejętności wokalne.

Literatura pomocnicza dla nauczyciela:

- L. Laprus - Rozśpiewanie chóru z ćwiczeniami emisyjnymi
- A. Łastik - Poznaj swój głos
- H. Zielińska - Kształcenie głosu
- E. Ordyk – Czyżewska - Wybrane zagadnienia sztuki chóralnej
- J. Kowalski - O czym śpiewają niebios
- B. Tarasiewicz - Mówię i śpiewam świadomie
- J. Łukaszewski - Zbiorowa emisja głosu
- M. Kucińska - Podstawy wiedzy wokalne
- H. Sobierajska - Uczymy się śpiewać

Własne notatki z kursów dla dyrygentów.